

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АВТОПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Our work describes the main problems of professional training of future information technology specialists. A program for the formation of the autopsychological competence of future information technology specialists is proposed. The program consists of three modules aimed at enhancing motivation for self-knowledge and self-development; Actualization of a positive attitude towards the process of self-knowledge as an opportunity to achieve a certain level of professional and personal development; awareness of personal responsibility for the consequences of professional self-realization.

Світ, у якому ми живемо, щороку стає дедалі складнішим, динамічнішим; тому інтеграція в сучасне суспільство і знаходження свого місця в житті вимагають дедалі більших зусиль і компетентностей від кожної людини. Актуальним стає формування нового типу особистості професіонала, здатного до професійного та особистісного розвитку на основі самопізнання, особистісної саморегуляції, самоконтролю та самовдосконалення. У зв'язку з цим підготовка студентів у закладах вищої освіти повинна якнайповніше забезпечувати процес формування готовності майбутнього фахівця з інформаційних технологій до особистісного та професійного саморозвитку як передумову досягнення високого професіоналізму, що і зумовлює актуальність визначеної теми. Іншими словами, йдеться про актуальність розвитку автопсихологічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Однією із проблем сучасної освіти, на наш погляд, є переважне використання традиційних форм і методів навчання. Зрозуміло, що лише за одного такого способу навчання не можна говорити про формування тих умінь, навичок, рівня мотивації та відповідальності, які необхідні перш за все для здійснення професійної діяльності майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Традиційні форми та методи навчання передбачають передачу вже готових знань, а не забезпечують можливість розвитку автопсихологічної компетентності як здатності до самопізнання, самореалізації та самоактуалізації.

У той же час, застосування активних методів навчання веде до активізації пізнавальної, мотиваційної складової навчання студентів, формування у них відповідальності за можливі негативні наслідки майбутньої професійної діяльності. Водночас у переважній більшості технічних ЗВО, що готують майбутніх фахівців з інформаційних технологій, практично відсутні гуманітарні дисципліни, особливо психолого-педагогічного циклу, в рамках яких можна було б забезпечити розвиток автопсихологічної компетентності (Н. Проскурка, 2021).

На сьогоднішній день, ми спостерігаємо тенденцію скорочення взагалі дисциплін психолого-педагогічного циклу у навчальних планах з підготовки фахівців із інформаційних технологій. Але, в розробленому та затвердженому МОН професійному стандарті підготовки фахівців із розробки програмного забезпечення акцентовано увагу на те, що «на ринку праці затребувані програмісти, що вміють працювати в команді, володіють інструментами колективної розробки програмного забезпечення. Спостерігається тенденція збільшення попиту на фахівців широкого профілю, у зв'язку з розвитком крос-платформних продуктів. ... Динаміка розвитку предметної області «розробка програмного забезпечення» настільки велика, що ринок вимагає постійної зміни кількості і якості знань та умінь від випускника» (Професійний стандарт. Фахівець із розробки програмного забезпечення, 2020).

У процесі дослідження особливостей підготовки фахівців з інформаційних технологій, було виявлено, що зміст існуючих навчальних планів підготовки, показує відсутність дисциплін спрямованих на усвідомлення, аналіз особистісних характеристик які б спонукали до самопізнання та саморозвитку. Отже, нами пропонується введення в процес професійної підготовки програми формування автопсихологічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій (Н. Проскурка, 2021).

При впровадженні програми формування автопсихологічної компетентності слід враховувати ряд принципів міжособистісної взаємодії. Опіраючись на загальноприйняті правила проведення тренінгових програм ми використали клієнт-центрований підхід І. Слободянюка (2010).

Отже, до принципів партнерської взаємодії відносяться:

- Принцип активності. Кожний із учасників програми активно включається в процес виконання запропонованих завдань, оскільки людина засвоює 10% від того, що вона чує, 79 % – від того, що вона проговорює і 90% – від того, що робить сама.
- Принцип дослідницької творчої позиції. Суть цього принципу полягає в тому, що учасники програми відшукують, відкривають та усвідомлюють свої особистісні ресурси, можуть відкрити, апробувати і тренувати нові способи поведінки, експериментувати з ними.
- Принцип об'єктивації поведінки. У процесі роботи поведінка учасників переводиться з імпульсивного на об'єктивований рівень, який дає можливість змінитися. Універсальним засобом об'єктивації поведінки є зворотній зв'язок, який дає змогу побачити власну поведінку наче збоку, з позиції спостерігача.

• Принцип партнерського спілкування. Партнерським, або суб'єкт-суб'єктивним, спілкуванням є таке, при якому враховуються інтереси інших учасників взаємодії, а також їхні почуття, емоції, переживання. Реалізація цього принципу створює у групі атмосферу безпеки, довіри, відкритості, що у своє чергу дає учасникам змогу експериментувати зі своєю поведінкою, не соромлячись помилок.

У нашій роботі запропоновані методи групової роботи, оскільки, як зазначає В. Столін (1983), отримана інформація в процесі групової роботи є важливою для кожної особистості, тому що:

- велика значимість для кожної людини є прояв в її адресу як симпатій так і антипатій;
- значне значення думки більшості;
- значимість емоційної підтримки в умовах неприйняття більшістю або будь-ким;
- емоційне задоволення від сміливості ризикувати (саморозкриття);
- новизна, можливо неочікуваність висловлених думок про себе від інших в основі правила «тут і тепер»;
- гордість за себе, якщо вдається добитися визнання, особливо якщо перше враження було негативним;
- радість від пізнання нового – нових людей, самого себе в нових обставинах.

У процесі нашої роботи були визначені методи формування автопсихологічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій, а саме: робота в малих групах, групові дискусії, міні-лекції, «мозкові штурми», аналіз ситуацій, індивідуальні творчі завдання тощо.

Програма формування автопсихологічної компетентності складалась з трьох тематичних модулів. Модуль 1. «Мотивація до саморозвитку та самопізнання професіонала з інформаційних технологій» спрямований на активізацію мотивації до самопізнання майбутніх фахівців із інформаційних технологій, на усвідомлення значущості мотивації саморозвитку та професійної самореалізації.

Модуль 2. «Особистісні характеристики успішного фахівця з інформаційних технологій» спрямований на самопізнання індивідуальних психологічних особливостей, покращення міжособистісної взаємодії та напрацювання навички роботи в команді.

Модуль 3. «Професійна самореалізація фахівця з інформаційних технологій» спрямований на актуалізацію позитивного ставлення до процесу самопізнання як можливості досягнення певного рівня професійного та особистісного розвитку; усвідомлення особистісної відповідальності за наслідки професійної самореалізації.

У кожному модулі було передбачено використання як індивідуальних, так і групових форм роботи. Останні базувалися переважно на використанні інтерактивних методів навчання, а саме: мозкових штурмів («Саморозвиток – це...»), «Професійно важливі якості фахівця з інформаційних технологій» та ін.), групових дискусій («Я та мої цілі в житті», «Я успішний фахівець з інформаційних

технологій» та ін.); проєктивних методик («Карта внутрішньої країни», «Дерево життя» та ін.); були запропоновані рольові ігри («Вавилонська вежа», «Корабельна аварія», «Аеропорт» та ін.), психогімнастичні вправи

(«Я радий тебе бачити», «Відгадай почуття» та ін.), тренінгові вправи («Бінго», «Чарівний магазин», «Шукаю друга» та ін.), які було доповнено методами індивідуальної самостійної роботи, зокрема, домашніми завданнями (підготувати: есе, самопрезентацію, розробити портфоліо та ін.); а також, міні-лекції («Саморозвиток це...»); «Професійна самореалізація фахівця з інформаційних технологій» та ін.); метафори («Мудрець та метелик», «Сніжинка» та ін.); рефлексія, під час підведення підсумків (вправа «Діаграма») тощо.

Отже, підтвердженням результативності розробленої тренінгової програми з формування автопсихологічної компетентності є бажання учасників тренінгу використовувати набуті знання та вміння у процесі професійного становлення та самореалізації. Таким чином, авторська програма сприяє формуванню автопсихологічної компетентності майбутніх фахівців і допомагає у професійному становленні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.